Покрајински завод за заштиту природе

ЕКОЛОШКА МРЕЖА
ПУТ КА ДОБРОМ СТАТУСУ ВОДА

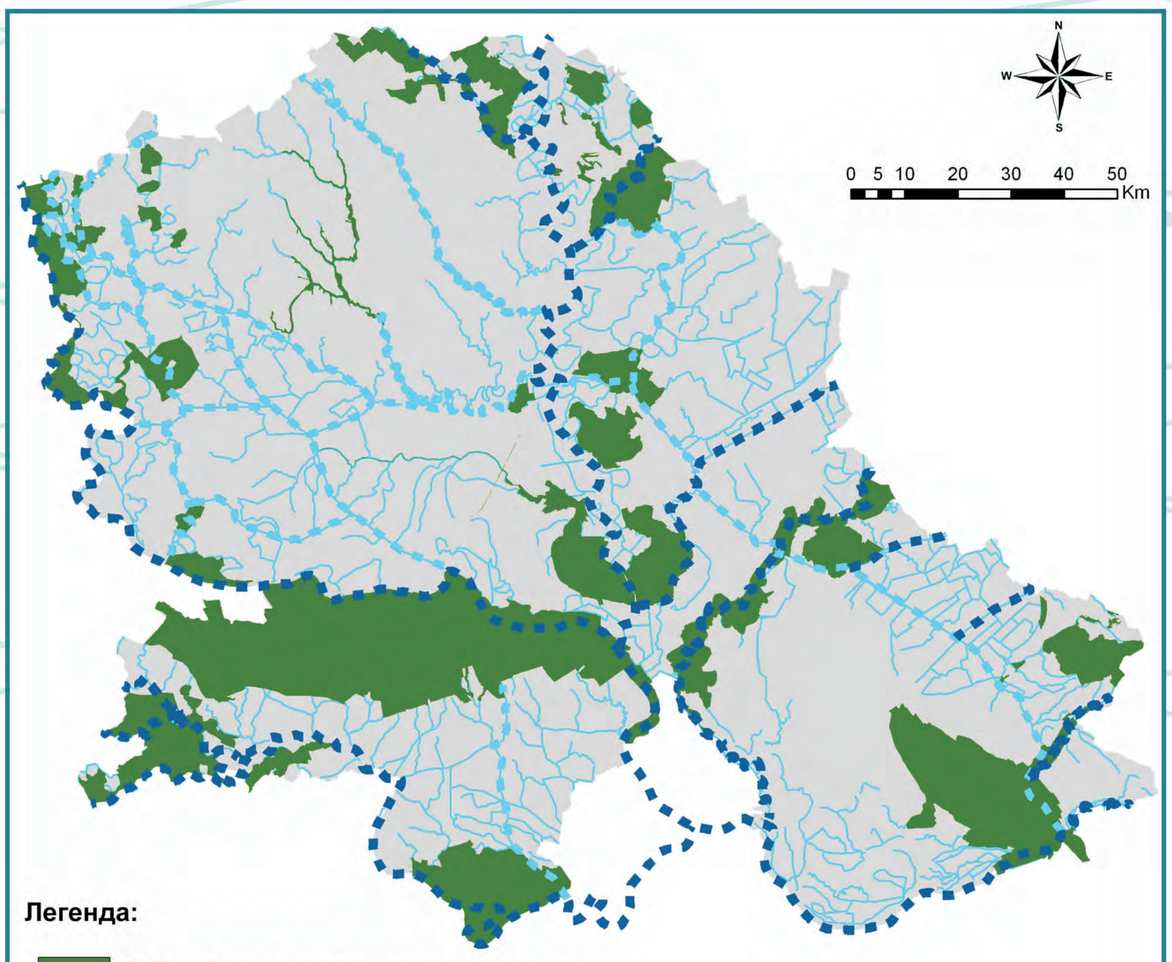

Војводина скоро у целини припада Панонском биогеографском региону, у коме преовлађују културни типови предела, значајно измењени људским активностима. Од антропогених подручја доминирају пољопривредне површине, које заузимају 75% региона. Проценат обрађених површина у Војводини је већи од просека Панонског региона (67%), јер се 74,5% њене површине налази под културама. Описано стање је последица развојне стратегије региона током претходна два века, са основним циљем повећања интензитета пољопривредне производње. Природна вегетација степских и шумских предела је скоро у потпуности уништена, а одводњавањем су смањена некада пространа влажна станишта. Значајне измене у водном режиму, обрада земљишних типова који су подложни ерозији, недостатак шума, живица и других типова природне вегетације повећавају осетљивост природних и полуприродних система на негативне утицаје као што су загађење и климатске промене.

Нови Закон о водама је у великој мери усаглашен са Оквирном директивом о водама ЕУ. Поред интереса развоја пољопривредне производње, управљање водама треба да обезбеди и одвијање природних процеса, заштите природних вредности и добро стање акватичних и приобалних екосистема. Како квалитет површинских вода као станишта или коридора умногоме зависи од ефикасности смањења дифузног загађења из аграрног окружења, чији негативни утицаји отежавају и одржавање каналске мреже и акумулација, постизање доброг еколошког статуса површинских вода је заједнички циљ водопривреде и заштите природе.

Комуникацију између подручја међу којима је раније постојала природна веза, треба омогућити очувањем или формирањем еколошких коридора. Реке са плавном зоном и мртвајама обезбеђују комуникацију међу становима која се налазе уз њихове обале и притоке, а насипи омогућују миграцију врстама сувих травних станишта. Наши водотоци долазе из суседних земаља као елементи међународних еколошких мрежа, али њихове природне вредности несразмерно смањење плавних подручја. Губитак рибљих плодишта, пропадање шума, ерозија речног дна и обала су нејчешће последице нарушавања екосистеских услуга речних и поплавних станишта. Потреба за ревитализацијом влажних станишта у многим земљама се остварује стварањем мултифункционалних ретензија за заштиту од поплава, у оквиру. интегралног приступа управљању водотоцима. Формирањем заштићених подручја уз водотокове отварају се могућности и за примену неинвестиционих мера заштите од поплава.

Акумулације представљају једна од последњих уточишта угроженим врстама бескичмењака, водоземаца и гмизаваца, чија станишта су уништена регулацијом вода. Изузетно су значајне за гнежђење, сеобу и зимовање птица. Ове водене површине у државном власништву пружају шире могућности за усклађивање економских и еколошких функција.

Формирањем заштитног појаса који садржи и травну вегетацију и вишеспратно високо зеленило могуће је смањити дифузно загађење и ерозију, чиме се успорава процес замуљивања и засипања акумулација. Појас заштитне вегетације од 50 метара може да обезбеди добро еколошко стање ових вода и станиште заштићеним врстама. Део овог појаса у већини случајева може да се користи за рекреацију.

Мали мелиорациони канали и јаркови представљају кључни тип станишта за дивље врсте, омогућујући опстанак врстама аграрних предела. Каналска мрежа обезбеђује коридоре за сезонске миграције водоземаца и гмизаваца, између станишта која служе размножавању или хибернацији. Током проналажења слободних територија вегетација каналске мреже пружа заклон младим јединкама сисара, међу којима су и врсте од међународног значаја. Имајући у виду, да травна вегетација заштитних појасева канала повезује већину слатинских и ливадских станишта, мелиоративна мрежа ствара основу еколошке мреже пољопривредног предела. Уређењем приобалног земљишта побољшава се квалитет воде, смањује се потреба за измуљивање канала и обезбеђује функционисање еколошких коридора.

Актуелни задаци подизања пољозаштитних појасева, као дела планираних биотехничких и биолошких мера за спречавања еолске и флувијалне ерозије, такође пружају могућност за заједнички приступ.

Заштитни појасеви који се налазе на подручјима са очуваним шумским становима, могу да постану и елементи еколошке мреже, ако садрже претежно аутохтоне врсте и имају сложену структуру, са одређеним процентом травне и жбунасте вегетације.

Влажна станишта играју кључну улогу у очувању биодиверзитета. Многа од њих угрожена су постојећим системом регулације вода, који је настао као последица развојних стратегија претходних деценија, усмерених на повећање површина за пољопривредну производњу, без процене еколошких последица. Савремено управљање отвара могућности међусекторске сарадње. Проблеми заштите квалитета површинских вода, унапређивање еколошких коридора и мултифункционално уређење заштитних појасева представљају заједнички интерес водопривреде и заштите природе.

Назив пројекта: Примена принципа одрживог коришћења подручја значајних за очување биодиверзитета у оквиру еколошке мреже у АП Војводини;

Носилац пројекта: Покрајински завод за заштиту природе (2011. год.)

Финансијска подршка реализацији пројекта:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА ФОНД ЗА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
Фонд за заштиту животне средине

Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој